

SUMMARY

An important marketing task of pharmacy chains is the formation of an image that meets the demands and values of the target audience. The purpose of the work is to determine the components of the image of pharmacy chains based on a consumer survey.

It was revealed that the image of the pharmacy is important for a significant proportion of consumers, the pharmacy is associated primarily with help, accessibility, quality guarantee, and to a lesser extent with professionalism, reliability, trust and modernity. The most requested services of pharmacies are product reservation on the website and operation in the absence of electricity, loyalty programs and bonus systems. Provided the pharmacy has a proper image and service quality, 38.5% of respondents do not mind paying more for goods and services. Both positive and negative customer experiences influence the attitude of consumers towards the image of a pharmacy. A significant proportion of respondents use the online resources of pharmacy chains, therefore, improving the operation of online services and value-oriented communications with consumers in the digital environment can become a significant reserve for improving the image and building consumer loyalty.

Key words: pharmaceutical marketing, pharmacy chain, image, customer experience, online resources

УДК 378.12:339.9

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

Малий В.В., Жадько С.В., Рогуля О.Ю., Пестун І.В., Ткачова О.В.,
Євтушенко О.М., Тіманюк І.В., Дорохова Л.П., Шуванова О.В.,
Бондарєва І.В., Бабічева Г.С.

Національний фармацевтичний університет, Україна

fmm@nuph.edu.ua

АНОТАЦІЯ

У статті з використанням історичного та описового методів, а також узагальнення, контент-аналізу й аналізу документів розкрито досвід міжнародної діяльності кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу за останні 5 років і визначені перспективи її розвитку. Висвітлені напрямки наукових публікацій викладачів кафедри у закордонних наукових виданнях. Проведено ретроспективний аналіз співпраці із закордонними університетами і науково-дослідними установами. Описані програми міжнародної академічної мобільності для здобувачів вищої освіти і викладачів, участь у міжнародних проектах і науково-практичних заходах за кордоном, стажування та підвищення кваліфікації у закордонних закладах вищої освіти і практичних установах.

Ключові слова: Національний фармацевтичний університет, кафедра фармацевтичного менеджменту та маркетингу, міжнародна діяльність кафедри.

Вступ. Кафедра фармацевтичного менеджменту та маркетингу має багаторічну історію свого розвитку. Кафедра була створена у 1992 р. як перша у країнах СНД кафедра менеджменту та маркетингу у фармації [1, 2, 3]. Стаття присвячується підведенню підсумків міжнародної діяльності колективу кафедри, відзначенню основних результатів та досягнень, а також визначенню перспективних напрямків подальшої міжнародної роботи професорсько-викладацького складу співробітників кафедри.

Історичні кроки, етапи становлення кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу та найважливіші здобутки колективу з 1992 по 2017 р. були узагальнені і висвітлені на сторінках монографії, виданої з нагоди 25-річного ювілею та у монографії: *Alma mater: історія століття. Десять десятиріч в історії ХФІ* [1, 2]. Минуло 7 років, упродовж яких кафедра зазнала нових еволюційних змін, а її колектив на чолі із доктором фармацевтичних наук, професором Володимиром Валентиновичем Малим напрацював нові здобутки у різних напрямках діяльності.

Мета. Метою статті є узагальнення досвіду міжнародної діяльності кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу за останні 5 років та визначення перспектив розвитку цього напрямку діяльності.

Методи і матеріали. У роботі використані такі методи дослідження: історичний, описовий, узагальнення, контент-аналіз та аналіз документів. Інформаційною базою дослідження стали наукові публікації співробітників кафедри у закордонних наукових журналах та матеріалах конференцій, плани роботи та звіти кафедри з наукової, організаційної, виховної роботи, міжнародного співробітництва й підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу.

Результати досліджень. Діяльність кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу (ФММ) здійснюється відповідно зі стратегією розвитку університету у таких формах, як навчально-методична, науково-дослідна, міжнародна, виховна, профорієнтаційна та організаційна. Міжнародна діяльність є невід'ємною та вагомюю у системі формування міжнародного визнання досягнень вчених закладу вищої освіти.

Стратегічною метою міжнародної діяльності кафедри ФММ як структурного підрозділу НФаУ є інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір на основі формування інноваційності та професійності науково-педагогічного персоналу. Наразі важливість міжнародної діяльності для формування сучасної фармацевтичної системи освіти важко переоцінити, враховуючи глобалізаційні впливи та процеси інтернаціоналізації. Міжнародна діяльність є одним з пріоритетних напрямів роботи кафедри, складовими якої є:

**XI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ДИСТАНЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СКЛАДІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ, НАУКИ, ОСВІТИ, ПРАКТИКИ»**

- моніторинг світових тенденцій у фармацевтичній науці та освіті, вивчення й упровадження передового міжнародного досвіду;
- підготовка та проведення переговорів з закордонними університетами та фармацевтичними компаніями з метою розвитку міжнародних науково-дослідних відносин та міжнародного партнерства;
- розвиток програм міжнародної академічної мобільності для здобувачів вищої освіти та співробітників кафедри;
- стажування іноземних студентів і викладачів на кафедрі;
- організація підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу кафедри в закордонних університетах;
- участь викладачів кафедри у міжнародних освітніх організаціях, програмах, асоціаціях;
- сприяння ефективній проєктній, колективній та індивідуальній міжнародній грантовій діяльності кафедри;
- проведення сумісних наукових досліджень;
- публікація результатів наукових досліджень у закордонних наукових та фахових виданнях.

Навіть у складних умовах зменшення фінансування вищої освіти, карантинних обмежень університету протягом 2021-2022 років та воєнного стану в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року, співробітники кафедри активно працювали у напрямку інтенсифікації міжнародної діяльності.

Досягненню міжнародного визнання сприяє високопрофесійний науково-педагогічний персонал кафедри, яку очолює заслужений працівник фармації, академік Академії економічних наук України зі спеціальності «Менеджмент», доктор фармацевтичних наук, професор В. В. Малий. На даний час на кафедрі працюють чотири професори: Малий В. В., Пестун І. В., Ткачова О. В., Євтушенко О. М. Проф. О. В. Ткачова є членом міжнародного союзу фундаментальної та клінічної фармакології (IUPHAR), з березня 2023 року є членом редакційної колегії багатопрофільного іноземного наукового видання, що індексується в бібліографічних іноземних базах - SWorld (ISSN 2663-5712).

Доц. Л. П. Дорохова з квітня 2021 року є членом редакційної колегії та рецензентом іноземного наукового журналу «Journal ACCESS: Access to science, business, innovation in digital economy» (ISSN: 2683-1007) та відповідає за рецензування та якість досліджень у статтях у сфері маркетингу, споживацької поведінки та вибору, обслуговування споживачів, моделювання бізнес-процесів, дослідження фармацевтичного ринку та товарів для здоров'я; з січня 2024 року є рецензентом іноземного наукового журналу "Journal of Pharmaceutical Policy and Practice" (ISSN: 2052-3211), який має рівень Q1 у кuartилі PHARMACY та рівень Q2 у кuartилі HEALTH POLICY & SERVICES.

Викладач кафедри доц. Герасимова О.О. є активним членом міжнародної спілки фармакоекономічних досліджень (ISPOR) та міжнародного союзу фундаментальної та клінічної фармакології (IUPHAR) .

Для останніх років характерним є збільшенням контингенту здобувачів вищої освіти, які навчаються англійською мовою, що потребує забезпечення освітнього процесу англійськомовними викладачами. У штаті кафедри п'ять викладачів отримали другу вищу філологічну освіту з англійської мови, ще чотири — міжнародні сертифікати про володіння англійською мовою рівнів B2 або C1.

У 2020 р. відбулася реорганізація кафедри: шляхом об'єднання з кафедрою фармакоекономіки створено новий структурний підрозділ — кафедру фармацевтичного менеджменту та маркетингу. Ці зміни призвели до розширення спектру освітніх компонентів, які викладаються на кафедрі, а також до появи нових напрямів науково-дослідної та міжнародної діяльності.

Рейтинговим показником, який свідчить про рівень наукових досліджень, є публікаційна активність вчених як спосіб міжнародної наукової комунікації. Наукові здобутки науково-педагогічного персоналу кафедри широко представлені на міжнародному рівні — у фахових журналах Німеччини, Португалії, Норвегії, США, Польщі, Іспанії, Угорщини, Чехії, Туреччини, Індії, Казахстану, Таджикистану, Азербайджану, Румунії, Болгарії, Чорногорії, Єгипту, Індії, Республіки Білорусь та інших країн. Близько 50 статей опубліковані у журналах, що індексуються у наукометричних базах Scopus, Web of science [4]. Слід відмітити, що викладачі кафедри доц. Тіманюк І. В. та доц. Жадько С. В. рецензували статті, що подавалися до публікації у закордонних виданнях.

У наукових працях, опублікованих у закордонних виданнях за останні 3 роки, висвітлені такі напрями наукових досліджень кафедри:

- оцінка споживання лікарських засобів різних груп в Україні (антианемічних, антидепресивних, засобів для лікування бронхіальної астми, антибактеріальних препаратів для системного застосування), у тому числі порівняно з іншими країнами світу [5, 6, 7, 8, 9];
- ефективне управління товарним асортиментом в аптечних мережах [10, 11];
- еволюція цифрових технологій на фармацевтичному ринку [12, 13];
- оцінка впливу емоційного інтелекту фармацевтичних працівників на емоційне вигорання [14];
- дослідження самолікування населення України [15];
- оцінка показників ефективності управління фармацією та підвищення конкурентоспроможності аптечних мереж різного розміру [16];

- основні складові управління асортиментом продукції в залежності від розміру аптечної мережі [17];
- аналіз бар'єрів входження на фармацевтичний ринок України іноземних фармацевтичних компаній [18];
- дослідження еластичності попиту для споживчих товарів [19] та лояльності споживачів до аптеки [20].

Суттєвого розвитку міжнародна діяльність набула завдяки посиленню співпраці із закордонними університетами і науково-дослідними установами, реалізації програм міжнародної академічної мобільності для здобувачів вищої освіти і викладачів кафедри, проходженню курсів підвищення кваліфікації у закордонних закладах вищої освіти і практичних установах тощо. Осучаснення міжнародної діяльності відбувається під керівництвом завідувача кафедри проф. В. В. Малога та спрямування відповідального за міжнародну діяльність, функції якого виконувала проф. Євтушенко О.М., а з 2019 р. і до 2022 р. — доц. Тіманюк І.В., з 2023 р. - проф. Ткачова О.В.

Слід відмітити, що розвиток міжнародної діяльності кафедри розпочався з часу її створення у 1992 році [1]. Першою вагомою подією була міжнародна поїздка до Греції проф. Мнушко З. М. (1997 р.), а потім — візит проф. Слободянюка М. М. до Бельгії з метою налагодження співробітництва та обміну досвідом у сфері організації та управління фармацевтичним виробництвом. За період дослідження розширилися напрями міжнародного співробітництва кафедри. На даний час партнерами є університети Німеччини, Туреччини, Литви, Грузії, Узбекистану. Зокрема обговорення можливостей для міжнародної співпраці з питань обміну студентами, проходження практики, стажування викладачів неодноразово проводилося проф. Малим В.В. під час ділових зустрічей з начальником відділу управління персоналом компанії «Karl Storz GmbH.» Штефаном Ахлхаузом (Німеччина), професором факультету електротехніки та інформаційних технологій університету прикладних наук Констанції Олександром Кірюхіним (Німеччина).

У 2019 р. була проведена робоча зустріч з професором Вернером Ветекампом з Дортмундського університету (Німеччина), представником Німецької академічної служби обмінів (ДААД). Обговорені можливості щодо участі викладачів кафедри у науково-освітніх програмах ДААД, а також налагодження міжнародної співпраці та спільної участі у грантових програмах.

У 2019-2020 н. р. уперше була проведена відеозустріч з керівником міжнародного відділу, професором Гертрудою Шінк з Міжнародної школи менеджменту Університету прикладних наук (Німеччина) з метою налагодження міжнародного співробітництва, обміну досвідом, обговорення можливості навчання, стажування викладачів та здобувачів вищої освіти у рамках програми

Еразмус +, результатом стало розроблення дорожньої карти майбутньої співпраці.

Наступним напрямом міжнародної діяльності кафедри стала участь у Міжнародній школі для освітян «Грузинський досвід освітніх реформ в умовах євроінтеграції» (Тбілісі) АІРО 2020. У квітні 2020 р. проведені онлайн переговори з керівником проекту Павле Тваліашвілі та його представником в Україні Оленою Бурдун, визначені основні напрями співпраці: ознайомлення з системою освіти в Грузії та реформами в цій сфері; вивчення грузинського досвіду участі у міжнародних проектах; пошук партнерів у закладах освіти Грузії для реалізації спільних проектів; розвиток громадянських компетентностей освітян. Заплановані візити до Грузії та підписання договору про співпрацю з GM Pharmaceuticals, на даний час усі переговори завершені і отримана згода на співробітництво від генерального менеджера підприємства Георгія Антадзе.

На жаль, умови світової пандемії негативно вплинули на можливість академічної мобільності і встановлення нових контактів з міжнародними партнерами. Проте, незважаючи на це, у 2020-2021 н. р. був підписаний договір про співпрацю з Ташкентським фармацевтичним інститутом. У рамках угоди проведено дві лекції для здобувачів вищої освіти НФаУ лекторами із Ташкентського фармацевтичного інституту. Ще одним досягненням став візит доц. Тіманюк І. В. до Стамбульського технічного університету і домовленість з професором Ертугрул Карануга про можливість співпраці. Кафедри НФаУ підготували перелік напрямів роботи, які можуть бути реалізовані під час міжнародної співпраці з інститутом інформатики Стамбульського технічного університету. Також завдяки співпраці кафедри з професором Гораном С. Рістік (університет Торонто, кафедра Медичної біофізики та медичної візуалізації) у відомій світовій конференції виокремлено новий напрям «Фармація», де з презентацією наукових досліджень виступили наші науковці.

Велика робота щодо активізації міжнародного співробітництва проводиться завдяки читанню лекцій майстер-клас у закордонних університетах. Так, у листопаді 2019 р. у якості запрошеного лектора проф. Євтушенко О. М. провела майстер-класи (10 годин) для студентів 5 курсу спеціальності «Фармація» та слухачів підвищення кваліфікації фармацевтів у Ташкентському фармацевтичному університеті (Узбекистан) за такими темами: «Основні положення менеджменту у фармації», «Організації фармацевтичної системи як об'єкти управління. Вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на діяльність фармацевтичних організацій», «Складові успішного управління фармацевтичною організацією», «Особливості управління персоналом фармацевтичної організації», «Просування фармацевтичної продукції. Стимулювання збуту».

**XI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ДИСТАНЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СКЛАДІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ, НАУКИ, ОСВІТИ, ПРАКТИКИ»**

У листопаді 2020 р. проф. Євтушенко О. М. прочитала дві лекції майстер-клас студентам Ташкентського фармацевтичного університету на кафедрі організації фармацевтичної справи на тему: «Маркетингові комунікації, реклама лікарських засобів. Стимулювання збуту». Проф. Пестун І.В. провела лекцію майстер-клас для студентів магістратури, докторантів і викладачів кафедри організації фармацевтичної справи та кафедри організації фармацевтичної справи і фармацевтичної технології факультету підвищення кваліфікації Ташкентського фармацевтичного інституту на тему «Методологія аналітичних досліджень фармацевтичного ринку і процес їх проведення».

Окрім того, в рамках договору про двостороннє співробітництво на кафедрі відбулась лекція майстер-клас викладача кафедри організації фармацевтичної справи Ташкентського фармацевтичного інституту Аброра Рахімова студентам 5 курсу спеціальності «Фармація» на тему: «Поняття маркетингового середовища та методи його дослідження. Вимір рівня конкуренції за допомогою ринкових індексів».

Доц. Дорохова Л.П. у 2023-2024 р. працює візитинг-професором кафедри маркетингу школи економіки та бізнес-адміністрування Тартуського університету (Естонія).

Вагомим досягненням кафедри ФММ у міжнародній діяльності стало укладання договору у 2019 р. про співпрацю з підприємством «UAB SPECAGRA» (м. Паневежис, Литва). Власник компанії Ренальдас Пеланіс особисто відвідав НФаУ, де під час презентації інноваційних проєктів магістри спеціальності «Маркетинг» розкрили своє бачення розвитку різних видів бізнесу, запропонували нові підходи та низку заходів з оптимізації системи маркетингу підприємств, з удосконалення програми просування компанії на національному та міжнародному ринках. Магістри Плахотнік Ю. та Кузнецова К. були запрошені до Литви на ознайомче стажування за спонсорські кошти компанії та партнера університету Ротарі Клубу Харків. Після повернення в Україну здобувачі успішно захистили кваліфікаційні роботи, а також вибороли перемогу у конкурсі студентських маркетингових, PR-проєктів і стартапів «Золотий компас».

Актуальним напрямом міжнародної діяльності є участь кафедри з 2013 р. в українсько-польському проєкті «Наукові пікніки» під час якого представники закладів вищої освіти популяризують науку під відкритим небом для широкого кола глядачів (дітей дошкільного віку, школярів та їх батьків). Викладачами кафедри розроблена інтерактивна програма, яка викликає жвавий інтерес і залучає широку аудиторію глядачів. Проведені майстер-класи «Мерчандайзинг: товаром в обличчя», «Як кольори впливають на покупку товарів?», під час яких аудиторія на наочних прикладах ознайомлена з маркетинговими функціями

упаковки лікарських засобів, прийомами, правилами і принципами мерчандайзингу, які використовуються в аптеках.

За тривалий період наукових досліджень науково-педагогічний колектив кафедри брав активну участь у науково-практичних заходах, які проводилися за кордоном (у Чехії, Узбекистані, Казахстані, Таджикистані, Литві, Болгарії, Канаді, Греції, Великій Британії, Канаді, Грузії, Чехії, Туреччині, Польщі, Греції та ін.) [4]. Наприклад, упродовж 2020-2023 н. р. викладачі кафедри презентували результати наукових досліджень під час науково-практичних конференцій як у країнах СНД, так і у країнах Європи:

- Каунас, Литва. Міжнародна дистанційна конференція “Contemporary pharmacy: issues, challenges and expectations”;
- Герцег Нови, Чорногорія. Міжнародна конференція “Ninth International conference on radiation in various fields of research”;
- Люблін, Польща. Міжнародна науково-практична конференція «European development potential natural disciplines»;
- Кутаїсі, Грузія. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасна фармація – наука і практика»;
- Ташкент, Узбекистан. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан фармацевтичної галузі: проблеми і перспективи»;
- Люксембург. Міжнародна конференція “II International Scientific and Practical Conference”;
- Оксфорд, Велика Британія. Міжнародна науково-практична конференція “Theoretical and empirical scientific research: concept and trends”;
- Ванкувер, Канада, 13 Міжнародна науково-практична конференція “Dynamics of the development of world science”;
- Мілан, Італія. Міжнародний конгрес ISPOR (2020);
- Вена, Австрія. Міжнародний конгрес ISPOR (2021, 2022).

Високий рівень професіоналізму та актуальність наукових здобутків працівників кафедри сприяють їх іміджу як науковців та визнанню на міжнародному рівні. На наукових конгресах, конференціях, симпозіумах та з’їздах, що проводилися за кордоном, за останні 5 років виступали із доповідями проф. М.М. Слободянюк, проф. О.М. Євтушенко, проф. О.В. Ткачова, доц. О.О. Герасимова, доц. Л.П. Дорохова, доц. І.В. Тіманюк, доц. Жадько С.В., доц. Бондарєва І.В., старший викладач Шуванова О.В., доц. Кобець М.М., доц. Г.С. Бабічева, ас. Чегринєць А.А. Так, у 2018 р. доц. Л. П. Дорохова стала членом організаційного наукового комітету Міжнародному конгресу з бізнесу та маркетингу «ICBM’18» (Стамбул, Туреччина), на якому успішно виступила з доповіддю «Fuzzy models in logistics: approaches and examples».

Щорічною традицією кафедри ФММ стало проведення Міжнародної

**ХІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ДИСТАНЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СКЛАДІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ, НАУКИ, ОСВІТИ, ПРАКТИКИ»**

науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики». За останні п'ять років значно розширилась географія учасників конференції: статті і тези доповідей опублікували учасники з Республіки Казахстан, Республіки Польща, Республіки Узбекистан, Марокко, Тунісу, Іраку, Туреччини, Судану, Лівану, Єгипту, Швейцарії, Республіки Білорусь та ін.

Кафедра ФММ є базою для стажування викладачів і магістрантів закордонних закладів вищої освіти. Під час стажування магістранти Казахського Національного медичного університету ім. С.Д. Асфендіярова (2017 р.) ознайомилися із сучасними аспектами фармацевтичного менеджменту та маркетингу, з історією вітчизняної фармації і Національного фармацевтичного університету. Викладачі кафедри забезпечили проведення практичного тренінгу «Програмне забезпечення фармацевтичної практики у діяльності аптечної мережі «9-1-1» з фахівцями ПФ «Гамма-55».

У 2019-2020 н.р. у рамках співпраці із закордонними партнерами на кафедрі успішно пройшла стажування доцент кафедри інтегрованих систем економіки і менеджменту та маркетингу в охороні здоров'я та фармації НАО «Казахський національний медичний університет імені С.Д. Асфендіярова» (м. Алмати) Сатаєва Лариса Габбасівна. Програма стажування дозволила набути нових професійних компетенцій у викладанні спеціальних дисциплін, розширити й оновити теоретичні знання і практичні навички з викладання фармацевтичного маркетингу та менеджменту.

У рамках реалізації програм стажування і навчання впродовж 2017-2021 рр. доц. Тіманюк І.В., доц. Дорохова Л.П., доц. Ольховська А.Б., проф. Ткачова О.В. проходили міжнародне науково-педагогічне стажування і навчання за кордоном на базі університетів таких країн, як Великобританія, США, Чорногорія, Польща, Зокрема:

- доц. Тіманюк І.В. у 2019-2020 н. р. пройшла навчання “International Mini MBA” за спеціалізацією “Management”, освітній рівень “Professional” обсягом 420 годин та отримала диплом Management&Marketing Universal Buisness School (Едінбург, Шотландія, Великобританія);

- доц. Тіманюк І.В. у 2020-2021 н.р. пройшла навчання за програмами “Innovative educational technologies: the experience of the European Union and its implementation in Eastern Europe” та “EU focus to Eastern European countries. New opportunities for Ukraine pharmacy” (Польща);

- доц. Дорохова Л.П. у 2017-2018 н. р. пройшла стажування за програмою “Information Technologies of Modeling in the Economy” обсягом 120 годин, Economic Laboratory for Transition Research, University of Montenegro;

**ХІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ДИСТАНЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СКЛАДІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ, НАУКИ, ОСВІТИ, ПРАКТИКИ»**

- доц. Дорохова Л.П. у 2020-2021 н.р. пройшла міжнародне стажування за програмою «Post Crisis Hospitality Management» в університеті Південної Флориди, Muma College of Business;

- доц. Ольховська А.Б. у 2018-2019 н. р. пройшла міжнародне науково-педагогічне стажування обсягом 180 годин за програмою «Modern university in the system of European education: methods teaching, scientific-pedagogical development, distance education and internationalization of the educational process» на базі «Higher School of Social and Economic in Przeworsk» (Польща);

- доц. Ольховська А.Б. у 2019-2020 н.р. пройшла науково-педагогічне стажування «Інноваційні освітні технології: європейський досвід та його впровадження у підготовку фахівців з економіки та управління» обсягом 150 год. на базі Вищої школи бізнесу та підприємництва, м. Островець, Польща;

- проф. Ткачова О.В. у 2019-2020 н. р. пройшла міжнародне науково-педагогічне стажування обсягом 150 годин за програмою "Management and Pharmacy" на базі Academy of Management and Administration in Opole, (Польща).

- Викладачі кафедри доц. Герасимова О.О., доц. Кобець М.М., доц. Тіманюк І.В., доц. Малініна Н.Г., проф. Ткачова О.В. пройшли он-лайн підвищення кваліфікації в Польщі (Люблін) у формі вебінарів за темами:

- 1) “The remote and mixed forms of studying for the masters and postgraduate students”;

- 2) «Он-лайн навчання як нетрадиційна форма сучасної освіти на прикладі платформи MOODLE»;

- 3) “Using the opportunities of cloud services on the example of Google meet, Google classroom platforms in the modern online education”;

- 4) «Використання в сучасній онлайн освіті можливостей хмарних сервісів на прикладі платформи GOOGLE MEET, Google Classroom»;

- 5) «Інноваційні методи дистанційного навчання з використанням платформ Zoom та Moodle».

Доц. Тіманюк І. В. закінчила он-лайн навчання за курсом “Improving Global Health: Focusing on Quality and Safety” при Гарвардському Університеті, Массачусетс, США, успішно захистила випускню роботу та отримала міжнародний сертифікат. У 2021 р. викладачка отримала Міжнародний освітній грант International certificate №3103/ October 12, 2021 International Educational Grant №IEG/U/2021/08/12, II International Scientific Internship Program “Outstanding Personalities: Studying Experience and Professional Achievements for Forming a Successful Personality and Transforming of the World”.

Кафедра фармацевтичного менеджменту та маркетингу і надалі намагається показувати сталі результати з міжнародного співробітництва, спрямовані на обмін досвідом та впровадження в освітню практику інноваційних

технологій, а також використання міжнародного досвіду, сучасного інструментарію при проведенні наукових досліджень і розширенні професійних, організаторських компетенцій у сфері маркетингу та менеджменту; публікацію наукових статей і тез доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій у закордонних виданнях. Перспективи міжнародного співробітництва пов'язані з подальшою активізацією і зміцненням зв'язків із закордонним науковим співтовариством в рамках організації і проведення спільних науково-практичних заходів.

Висновки:

Міжнародна діяльність є одним із потужних напрямків роботи кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу Національного фармацевтичного університету, у статті визначені її основні складові та здобутки. Висвітлені напрямки наукових публікацій професорсько-викладацького складу кафедри у закордонних наукових виданнях.

Проведено ретроспективний аналіз співпраці із закордонними університетами і науково-дослідними установами. Описані програми міжнародної академічної мобільності для здобувачів вищої освіти і викладачів кафедри, участь у міжнародних проектах і науково-практичних заходах за кордоном, стажування та підвищення кваліфікації викладачів у закордонних закладах вищої освіти і практичних установах.

Список використаних джерел:

1. Черних В. П., Малий В. В., Мнушко З. М., Софронова І. В. Історія кафедри фармацевтичного маркетингу та менеджменту: створення, становлення, реалії : монографія. Харків: НФаУ. 2017. 356 с.
2. Малий В. В., Софронова І. В., Ольховська А. Б. Історія створення та становлення кафедри фармацевтичного маркетингу та менеджменту. Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики : зб. наук. робіт щоріч. V міжнар. наук.-практ. дистанційної конф., м. Харків, 30-31 берез. 2017 р. / ред. кол. : В. В. Малий, М. М. Слободянюк, А. Б. Ольховська та ін. Харків : НФаУ, 2017. С. 5-17.
3. Кафедра фармацевтичного менеджменту та маркетингу в монографії: “Alma mater: історія століття. Десять десятиріч в історії ХФІ”; під патронатом ректора НФаУ, д-ра фарм. н., проф., заслуж. діяча науки і техніки України А. А. Котвіцької; за заг. ред. акад. НАН України, д-ра фарм. н., д-ра хім. н., проф., Почесного ректора НФаУ В. П. Черних; НФаУ. Харків : Золоті сторінки, 2021. С. 559-594.
4. Малий В.В., Пестун І.В., Слободянюк М.М., Євтушенко О.М., Рогуля О.Ю., Дорохова Л.П., Софронова І.В., Тіманюк І.В. Бриф аналіз наукових досліджень кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу в період

з 2016 по 2020 роки. Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: Щорічний збірник наукових робіт. Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної дистанційної конференції. (м. Харків, 18 березня 2021 р.). Х. : Вид-во НФаУ, 2021, С.7–25.

5. Iakovlieva L., Bahlai T., Tkachova O., Gerasymova O, Berdnyk O. Assessment of Consumption of Antidepressant Drugs in Ukraine in 2015-2019: abstracts of reports of Virtual ISPOR Europe 2021, 30 November - 3 December 2021. Value in Health. 2022. Vol. 25, Issue 1, Suppl S125 (January 2022)
6. Iakovlieva L., Gerasymova O, Bahlai T., Tkachova O., Berdnyk O. Assessment of Anthelmintics Consumption in Ukraine in Comparison with Other Countries of the World: abstracts of reports of Virtual ISPOR Europe 2021, 30 November - 3 December 2021. Value in Health. 2022. Vol. 25, Issue 1, Suppl S208-S209 (January 2022).
7. Iakovlieva L., Tkachova O., Gerasymova O, Bahlai T., Berdnyk O. Assessment of Consumption of Inhalation Drugs for the Treatment of Bronchial Asthma in Ukraine Compared to Estonia: abstracts of reports of Virtual ISPOR Europe 2021, 30 November - 3 December 2021. Value in Health. 2022. Vol. 25, Issue 1, Suppl. S138 (January 2022).
8. Iakovlieva L., Bahlai T., Tkachova O., Gerasymova O, Berdnyk O. Study of Awareness of Pharmacy Employees in Ukraine with the Problem of Antibiotics Resistance : abstracts of reports of Virtual ISPOR Europe 2021, 30 November - 3 December 2021. Value in Health. 2022. Vol. 25, Issue 1, Suppl. S130-S131 (January 2022).
9. Tkachova, O., Iakovlieva, L., Gerasymova, O., Butko, Y., Kovalenko, L. Comparative analysis of the consumption of antidepressants in Ukraine, Estonia and Norway. ScienceRise: Pharmaceutical Science. 2023. 3 (43): 23-30.
10. Dorokhova L., Pentus K., Kuusik A., Dorokhov O. Comparison of Pharmacy Websites: An Integrated Approach Based on Consumer Perception and Technical Parameters. Studies in Business and Economics. 2023;18(1): 101-117.
11. Pentus K., Ruusu M., Kuusik A., Dorokhova, L., Ploom, K. How Sexualised Images in Advertisements Influence the Attention and Preference of Consumers with a Modern View. Organizations and Markets in Emerging Economies, 2023, 14 (2(28)), 366–385.
12. Dorokhova L., Kuusik A., Dimitrov R., Pentus K., Dorokhov O., Petrova M. Planning the digital marketing budget: computer modelling for decision making. ACCESS Access to science business innovation in digital economy, 2023, 4 (2), 248–260.
13. Timanyuk I., Bondarieva I., Malyi V. Digitalization of Pharmaceutical Business in Ukraine Research. Journal of Pharmacy and Technology. 2022; 15(4): 1555-1559.

14. Пестун І. В., Мнушко З. М. Вплив емоційного інтелекту фармацевтичного працівника на емоційне вигорання. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2023. P. 83-88.
15. Pestun I. V., Mnushko Z. M., Ievtushenko O. M., Babicheva G. S., Zhadko S. V., Rohulia O. Research of self-medication among population in Ukraine. Azerbaijan Pharmaceutical & Pharmacotherapy Journal. 2021.21 (2): 34-41.
16. Bondarieva, I., Malyi, V., Posilkina, O., Mala, Z., Nessonova, M. Scientific and methodological approaches to modeling the optimal strategy for increasing the competitiveness of pharmacy chains of different sizes. 2021. ScienceRise: Pharmaceutical Science, 4 (32), 59-66.
17. Posilkina, O., Bondarieva, I., Malyi, V., Timanyuk, I., & Mala, Z. Peculiarities of effective management of products assortment depending on different sizes of pharmacy chains. 2021. ScienceRise: Pharmaceutical Science, 2 (30), 55-63.
18. Shuvanova E., Rohulia O. The analysis of barriers to entry into the pharmaceutical market of Ukraine. Research Journal of Pharmacy and Technology. 2021; 14(12): 6353-6358.
19. Калаш О.В., Шуванова О.В., Квасницька Ю.М. Дослідження еластичності попиту для споживчих товарів. Proceedings of the International Conference «Scientific discussions: world issues» (March 1-2, 2023, Lisbon, Portugal). LIU. 2023. С. 44-46.
20. Piven O., Shuvanova E., Tkachenko I., Xrenov A. Approaches to ensure comparability of the results of assessment of customer Loyalty to a Pharmacy *Research Journal of Pharmacy and Technology*. 2022; 15(4):1527-1532. DOI: 10.52711/0974-360X.2022.00254.

SUMMARY

The article, using historical and descriptive methods, as well as generalization, content analysis and document analysis, reveals the experience of the international activity of the department of pharmaceutical management and marketing over the past 5 years and identifies the prospects for its development. The areas of scientific publications of the department's teachers in foreign scientific publications are highlighted. A retrospective analysis of cooperation with foreign universities and research institutions was conducted. International academic mobility programs for students of higher education and teachers, participation in international projects and scientific and practical events abroad, internships and advanced training in foreign institutions of higher education and practical institutions are described.

Keywords: National University of Pharmacy, department of pharmaceutical management and marketing, international activity of the department.